

МОЛОДІЖНІ ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК ІНСТИТУТ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Розглянуто теоретичні питання діяльності молодіжних громадських організацій як інституту формування соціальної активності особистості. Подано перелік наукових досліджень й аналіз нормативно-правових документів із зазначеного питання. Висвітлено вплив молодіжних громадських організацій на соціалізацію особистості, види та напрямки їхньої діяльності тощо. Охарактеризовано проектну діяльність молодіжних громадських організацій та їхню участь у консультативно-дорадчих радах при державних органах влади.

Ключові слова: соціальна активність, соціальний інститут, молодіжні громадські організації.

В Україні впродовж останніх років створено значну кількість молодіжних громадських організацій, які діють на засадах добровільності, рівноправності їхніх членів, самоврядування, законності та гласності. Розширився вплив громадськості на владу, члени недержавних організацій входять до громадських та експертних рад при органах державної влади, їх залучають до розроблення заходів з молодіжної політики, виконання соціальних проектів тощо. Водночас аналіз підтверджує, що суспільна діяльність молодіжних організацій не здобула широкого розголосу. Виникає питання, чи всі молодіжні громадські організації як соціальні інститути здатні формувати соціальну активність підростаючої особистості.

У зв'язку з актуальністю означеної проблеми діяльність молодіжних громадських організацій аналізувалася вченими в різних аспектах: соціально-педагогічна діяльність сучасних громадських молодіжних об'єднань в Україні (Ю. Поліщук); соціалізація підлітків в діяльності молодіжних організацій (О. Панагушина); організаційно-педагогічні умови соціалізації підлітків в неформальних молодіжних об'єднаннях (С. Чернета); підготовка соціальних педагогів до роботи з молодіжними організаціями (О. Лісовець); формування лідерських якостей особистості у діяльності студентських громадських об'єднань (Л. Ніколенко), трудова соціалізація молоді в діяльності громадських організацій та рухів (Ю. Філіппов), соціально-педагогічна діяльність студентських волонтерських груп (Т. Лях). Для нашого дослідження важливіми деякі аспекти діяльності дитячих громадських організацій: соціально-педагогіч-

ні засади діяльності дитячих громадських організацій (Л. Романовська); виховання власної гідності підлітків у дитячому об'єднанні (Н. Чиренко) та інші. Актуальним для вивчення є також дослідження соціологів М. Головатого, В. Головенько, М. Перепелиці та інші.

Зарубіжні вчені, зокрема російські, також різнобічно вивчають діяльність молодіжних громадських організацій: соціально-культурна діяльність молодіжних громадських об'єднань як фактор самореалізації особистості (О. Могалюк), педагогічні умови соціалізації молоді в діяльності молодіжних громадських об'єднань (М. Піддубна), педагогічні умови самореалізації молоді в громадських організаціях (М. Квітков), педагогічні умови розвитку творчої активності підлітків у процесі спільної діяльності у дитячих спільнотах (Р. Загідуллін), соціально-педагогічна робота з молодіжними неформальними об'єднаннями екстремістської спрямованості (Т. Єгорова), формування соціокультурних цінностей орієнтації учнів у контексті діяльності молодіжних громадських об'єднань та організацій (Д. Даянова), молодіжне об'єднання як соціально-педагогічний фактор особистісного самовизначення (М. Ковтун), розвиток виховного потенціалу молодіжних громадських організацій засобами соціально-культурної діяльності (І. Герлах), дитячий рух як суб'єкт виховання (Л. Алієва) та інші. Водночас поза увагою залишилася проблема формування соціальної активності студентів у діяльності молодіжних громадських організацій.

Мета статті «схарактеризувати молодіжні громадські організації як інститути формування соціальної активності особистості.

Основні засади й орієнтири регулювання суспільних відносин у сфері утворення, реєстрації й функціонування молодіжних громадських організацій окреслені в ряді Законів України («Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», «Про громадські об'єднання», «Про молодіжні та дитячі громадські організації», «Про об'єднання громадян») та інших галузевих документах і матеріалах щодо реалізації молодіжної політики в Україні.

Відповідно до чинного законодавства, держава повинна забезпечувати дотримання прав громадських об'єднань. Засновниками молодіжної громадської організації можуть бути громадяни України, іноземці та особи без громадянства,

які перебувають в Україні на законних підставах і досягли 14 років [1].

Особливий вплив має Закон України «Про молодіжні та дитячі громадські організації». Відповідно до цього Закону, членами молодіжних громадських організацій можуть бути громадяни віком від 14 до 35 років, кількість осіб старшого віку у цих організаціях не може перевищувати 10 відсотків загальної кількості членів, а у складі виборних органів кількість осіб старшого віку не може перевищувати третини членів виборних органів.

Аналізуючи діяльність молодіжних громадських організацій, необхідно підкреслити їхню надзвичайно вагому роль у набутті молоддю самостійності, самовизначенні, самоствердженні, соціалізації. На цьому, зокрема, наголошує С. Харченко, який вважає їхню діяльність невід'ємною у різних сферах життя країни [2]. Важливо, що громадські об'єднання залучаються до формування і реалізації державної політики, вирішення питань місцевого значення тощо. Передбачається також право громадських об'єднань звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб з пропозиціями, заявами, скаргами, що відповідає статті 40 Конституції України.

Завдяки створенню молодіжними громадськими організаціями системи соціальних зв'язків і відносин, члени таких організацій засвоюють позитивний соціальний досвід, формують соціально значущі установки, уміння просоціальної поведінки. Завдяки цьому забезпечується успішність соціалізації молодої людини.

Основними мотивами вступу юнаків і дівчат до молодіжних організацій є такі: цікаво проводити дозвілля; самореалізовуватися та самостверджуватися серед однолітків; розширювати коло спілкування; змінити власне життя на краще, сприяти розвитку України.

Вітчизняні молодіжні громадські організації пройшли значний шлях у своєму розвитку. Нині ці організації нерідко стають майданчиками прояву соціальної активності молоді.

Діяльність молодіжних громадських організацій як одного з багатьох інститутів соціального впливу на особистість вирізняється певними ознаками. До таких ознак належить: наявність мети, структурованість, система цінностей, набір соціальних позицій та ролей тощо. Ознаки соціального впливу

молодіжних громадських організацій на особистість обґрунтовані українським дослідником О. Лісовцем [3].

Для розуміння характеру впливу таких об'єднань на підростаючу особистість молодіжні громадські організації можна поділити на основні види за характером діяльності, а саме: молодіжні філії політичних партій, громадсько-політичні організації молоді, молодіжні релігійні організації, молодіжні фахові об'єднання, організації за інтересами, благодійні фонди, національні молодіжні організації, молодіжні партії, студентські організації. Своєю чергою, студентські організації бувають профспілкові, громадські та фахові. Саме студентські громадські організації можуть стати ключовим інститутом формування соціальної активності студентів. Ці організації мають свою специфіку серед інших громадських об'єднань відповідно до особливостей соціального стану їхніх членів, мети та організаційно-педагогічних умов.

Молодіжні громадські організації впливають на соціалізацію особистості прямо і опосередковано, а саме як на членів самої молодіжної громадської організації, так і на тих, з ким організація пов'язана або співпрацює. Це можуть бути навчальні заклади, дитячі та молодіжні організації чи інші партнери. На цьому акцентують багато вчених. Так, Ю. Поліщук зазначає, що саме в процесі взаємодії з різними соціальними інститутами у особистості накопичуються відповідні знання і досвід соціально схвалюваної поведінки [4].

Громадські організації виконують функції переважно професійної, громадянської соціалізації, функцію комунікації; окремі реалізують нормативно-регулятивну функцію. Функції можуть трансформуватися і доповнюватися залежно від цілей конкретної організації. Основні функції, властиві громадським організаціям, досліджував А. Мудрик [5].

Відповідно до функцій, ключовими напрямками діяльності молодіжних громадських організацій можуть бути: волонтерство, громадянське виховання, сприяння розвитку молодіжного підприємництва, туризм, міжнародний обмін, народна творчість тощо.

Зазначені напрями реалізуються за допомогою різних форм і методів роботи, переважно проектів. Завдяки діяльності в межах проектів відбувається пошук та концентрація відповідних ресурсів, залучаються до вирішення завдань різні партнери. Проектна діяльність дає можливість молодим людям проявити свою соціальну активність, усвідомити відповідаль-

ність за спільну справу. Як правило, проекти складаються зі: сформульованих проектних цілей, створених для цих цілей соціальних установ, фізичних об'єктів, систем соціального захисту, розроблених та затверджених відповідних документів — програм, планів, кошторисів, розрахунків тощо.

Проекти, які реалізують молодіжні громадські організації, можна класифікувати за різними ознаками, наприклад: за типом (дослідницькі, інформаційні, творчі, практико-орієнтовані та ігрові); за характером діяльності (інноваційні, інформаційні, соціальні, освітні); за масштабами фінансування (мікропроекти, малі проекти, мегапроекти); за особливостями фінансування (інвестиційні, спонсорські, кредитні, бюджетні, субсидійовані, благодійні, членські внески); за термінами реалізації (короткотермінові, середньотермінові, довготермінові).

Відповідно до розвитку суспільствозширюється участь громадян в управлінні державними справами, громадському контролю за діяльністю органів виконавчої влади. З метою налагодження ефективної взаємодії зазначених органів із громадськістю, урахування громадської думки під час формування та реалізації державної політики при всіх органах виконавчої влади утворюються громадські ради, до складу яких можуть входити представники зареєстрованих молодіжних громадських організацій. Це дає молоді змогу проявити себе та реалізувати свій творчий потенціал в удосконаленні державної молодіжної політики.

Проаналізувавши діяльність громадських рад при обласних державних адміністраціях (ОДА), зазначимо, що до складу таких рад входять представники молодіжних громадських організацій. Однак, на нашу думку, їхня кількість недостатня. Так, найбільше представників молодіжних громадських організацій у громадських радах другого скликання при Житомирській ОДА — 17, Чернігівській ОДА — 10, Львівській ОДА — 9, Черкаській ОДА — 9, Вінницькій ОДА — 8. На жаль, за свідченням багатьох представників громадських організацій, ефективність діяльності цих рад ще низька.

Загалом у громадських радах при ОДА по всій Україні представлені 16 всеукраїнських молодіжних громадських організацій, а саме: «Федерація дебатів України», «Молоді регіони», «Національна скаутська організація України «Пласт», «Демократичний Альянс», «Демократичні перетворення України», «Фундація Регіональних Ініціатив», «Гаудеамус»,

«Спілка молодих християн України», «СВІМ», «Спілка молодих державних службовців України», «Генерація успішної дії», «Спілка молодих політологів України», «Молодіжний Футбольний Союз», «Молодіжний націоналістичний конгрес», «Всеукраїнська рада студентів», «Соціалістичний конгрес молоді».

Зокрема, Всеукраїнська молодіжна громадська організація «Молоді регіони» в громадських радах представлена в 11 областях (це найбільше представництво). Друге місце у рейтингу за кількістю представників у громадських радах посідають: «Фундація регіональних ініціатив» — 3, «Національна скаутська організація України «Пласт» — 3, «Демократичний Альянс» — 3, «Генерація успішної дії» — 3; в усіх інших організаціях — по одному представнику.

Слід зауважити, що вищезазначені молодіжні організації мають широку мережу місцевих осередків. Так, в організації «Молоді регіони» зареєстровано 108 місцевих осередків, «Фундація Регіональних Ініціатив» — 27, «Соціалістичний конгрес молоді» — 13, «Молодіжний націоналістичний конгрес» — 8, «Демократичні перетворення України» — 4, «Гаудеамус» — 3, «Спілка молодих політологів України» — 1.

Завдяки активності молодіжних громадських організацій при обласних державних адміністраціях створюють також молодіжні ради, до яких входять, крім лідерів молодіжних громадських організацій, представники органів студентського самоврядування. У деяких містах молодіжні ради діють при управліннях у справах сім'ї, молоді та спорту. Так, у Києві діє громадська рада з питань молодіжного руху при Головному управлінні у справах сім'ї, молоді та спорту виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації).

Отже, молодіжні громадські організації як соціальні інститути вирізняються різноплановою діяльністю, кількісним і якісним складом, статусом. Такі організації реалізують соціальні проекти, залучають до соціально значущої діяльності партнерів, беруть участь у роботі громадських рад при державних органах влади, загалом отримують досвід взаємодії з іншими інституціями. Ураховуючи зазначене, є усі підстави характеризувати молодіжні громадські організації як інститути формування соціальної активності підростаючої особистості.

На нашу думку, доцільно продовжити вивчення діяльності молодіжних громадських організацій щодо формування соціальної активності особистості в умовах необхідності захисту цілісності держави, її незалежності.

Література

1. Про громадські об'єднання: Закон України від 22 березня 2012 року № 4572-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 2013. — № 1.
2. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики [Електронний ресурс]: постанова Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 р. № 996. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF>. — Назва з екрана.
3. Лісовець О.В. Теорія і методика роботи з дитячими та молодіжними організаціями України: навч. посіб. / О.В. Лісовець. — К.: Академія, 2011. — 256 с.
4. Мудрик А.В. Социализация человека: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / А.В. Мудрик. — М.: Академия, 2004. — 304 с.
5. Поліщук Ю.Й. Соціально-педагогічна діяльність сучасних громадських молодіжних об'єднань в Україні: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.05 / Ю.Й. Поліщук // Луган. нац. пед. ун-т ім. Т. Шевченка. — Луганськ: 2006. — 42 с.
6. Харченко С.Я. Соціалізація дітей та молоді в процесі соціально-педагогічної діяльності: теорія і практика: монографія / С.Я. Харченко. — Луганськ: Альма-матер, 2006. — 320 с.

Рассмотрены теоретические вопросы деятельности молодежных общественных организаций как института формирования социальной активности личности. Представлены исследования ученых и анализ нормативно-правовых документов по данному вопросу. Освещены влияние молодежных общественных организаций на социализацию личности, виды и направления их деятельности и т.п. Охарактеризована проектная деятельность молодежных общественных организаций и их участие в консультативных советах при государственных органах власти.

Ключевые слова: *социальная активность, социальный институт, молодежные общественные организации.*

Yu. V. Ivzhenko

Youth Public Organizations as Institutions of Social Activity Formation

In Ukraine, for the last years, many youth public organizations have been created, which are functioning on the principles of voluntariness, equality of their members' rights, self-government, adherence to the law. At the same time, society knows little about their activities.

In the article, the author analyzes the activity of youth public organizations, stressing their very important role in gaining independence, self-determination, self-assertion and socialization by young people. Public associations are often engaged in the formation and realization of the state policy and solve problems of local societies.

Youth public organizations as social institutions are noted for their status, quantitative and qualitative composition. Such organizations implement social projects, involve partners in socially meaningful activities, take part in the work of public councils under state powers, and interact with other institutions.

With this in mind, there are grounds enough to consider youth public organizations as institutions of social activity formation.

Keywords: social activity, social institution, youth public organizations.

References

1. Verkhovna Rada of Ukraine. (2013). Pro hromadski obiednannia [On public associations] (Law No 4572-VI, March 22). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), 1.
2. Kabinet of Ministers of Ukraine. (2010). Pro zabezpechennia uchasti hromadskosti u formuvanni ta realizatsii derzhavnoi polityky [On securing participation of society in the formation and realization of state policy] (Regulation No 996, November 3). Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF>.
3. Kharchenko, S. Ya. (2006). Sotsializatsiia ditei ta molodi v protsesi sotsialno-pedahohichnoi diialnosti: teoriia i praktyka [Socialization of children and youth in the process of social and pedagogical activity: theory and practice]. Luhansk: Alma-mater.
4. Lisovets, O.V. (2011). Teoriia i metodyka roboty z dytyachymy ta molodizhnymy orhanizatsiiamy Ukrainy [Theory and methods of work with children and youth organizations of Ukraine]. Kyiv: Akademiia.
5. Mudryk, A. V. (2004). Sotsyalizatsiia cheloveka [Socialization of personality]. Moscow: Akademiia.
6. Polishchuk, Yu.I. (2006). Sotsialno-pedahohichna diialnist suchasnykh hromadskykh molodizhnykh obiednan v Ukraini [Social and pedagogical activity of modern youth public associations in Ukraine]. (Dissertation Abstract, Luhansk).